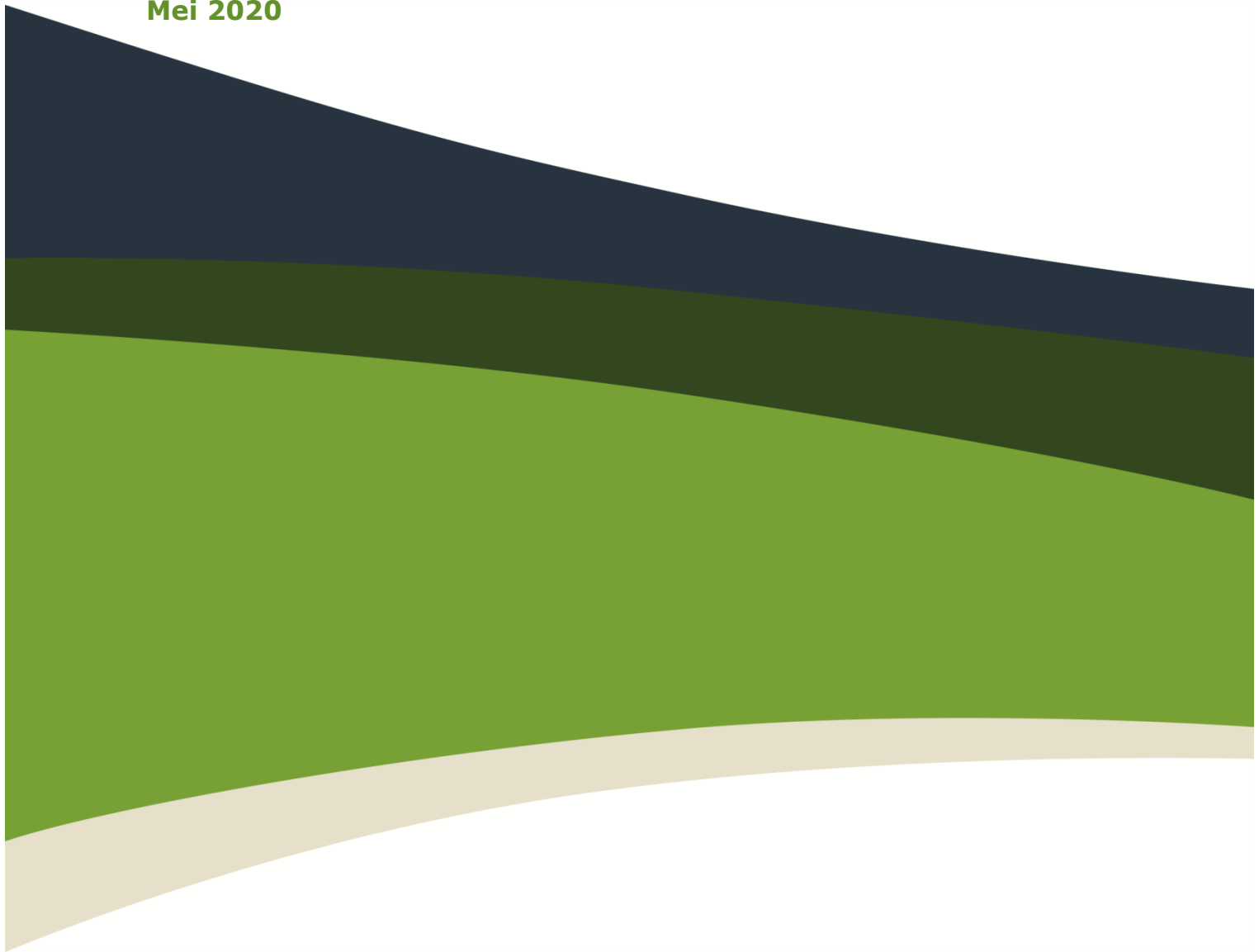

Startnotitie participatietraject

Transitievisie Warmte

Mei 2020

Startnotitie participatietraject TVW

Inhoud

1	INLEIDING.....	3
2	ACHTERGROND	4
3	PARTICIPATIETRAJECT	5

Startnotitie participatietraject TVW

1 Inleiding

Transitievisie warmte (TVW)

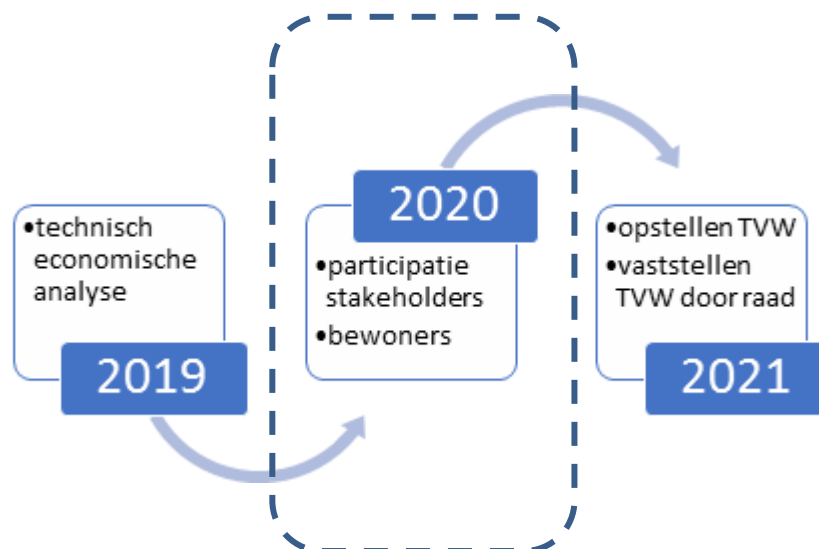
Nederland heeft zich gecommitteerd aan de klimaatafspraken van Parijs voor de CO₂ reductie en energiedoelstellingen. Deze doelstellingen zijn vertaald naar het klimaatakkoord met als doelstelling een CO₂ emissievrije samenleving en als tussendoelstelling een CO₂ emissiereductie van 49% in 2030. Uit dit klimaatakkoord volgt ook dat de gebouwde omgeving in 2050 aardgasvrij verwarmd zal worden. De gebouwde omgeving zal een warmtetransitie ondergaan van aardgas naar een hernieuwbaar alternatief.

Gemeenten zijn volgens het Klimaatakkoord de regisseurs van de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Dit zal starten met het opstellen van een warmtevisie. Samen met vastgoedeigenaren, bewoners, netbeheerders en medeoverheden moet de gemeente eind 2021 een transitievisie warmte klaar hebben. Daarin staan voorstellen voor duurzaam aardgasvrij verwarmen en koken.

De Transitievisie Warmte is in Wassenaar onderdeel van de Lokale Energie Strategie (LES). Daarnaast heeft de TVW samenhang met de Regionale Energie Strategie. In de RES is de ambitie van de Regio Rotterdam Den Haag geformuleerd welk productiepotentieel de regio heeft voor de productie van hernieuwbare elektriciteit, warmte en brandstoffen. Deze vormen van hernieuwbare energie zullen nodig zijn bij de productie van aardgasvrije hernieuwbare warmte voor de gebouwde omgeving. De Transitievisie Warmte Wassenaar geeft richting in de aanpak. Om hier goed invulling aan te geven is het college begonnen met het identificeren en betrekken van de belangrijkste stakeholders. De stakeholders bestaan uit de Wassenaarse woningcorporaties, bewonersvertegenwoordiging vanuit de klimaattafel, netwerkbeheerder en de Provincie Zuid Holland. De uitvoering is gevolgd door een technisch-economische analyse van de opgave door CE Delft. Deze analyse is begin 2020 afgerond.

Het vervolg bestaat uit een participatietraject waarin de bewoners betrokken worden in het opstellen van de warmtevisie. In deze startnotitie wordt een plan van aanpak beschreven hoe dit participatietraject vormgegeven gaat worden. De technisch economische analyse en het participatietraject vormen tezamen een transitievisie warmte. Deze visie zal uiteindelijk voor het einde van 2021 vastgesteld dienen te worden door de raad.

In onderstaand schema staan de drie hoofdstappen van de opstelling van de TVW weergegeven. Deze startnotitie betreft de stap van het participatietraject met bewoners.

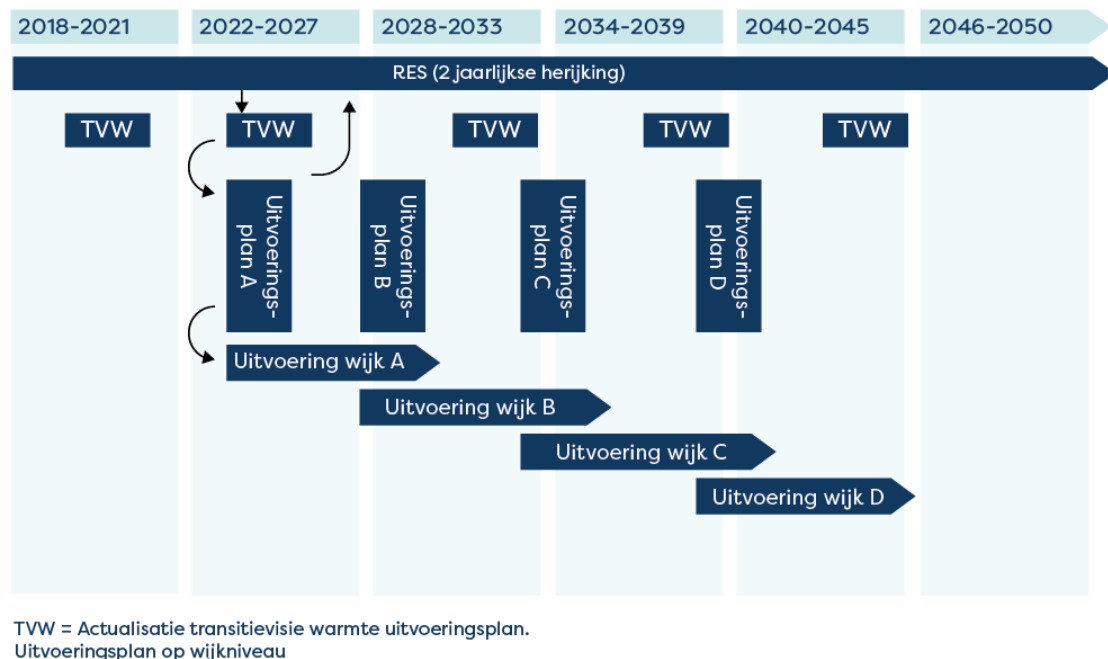

Figuur 1 Procesplanning Transitievisie Warmte

De Transitievisie Warmte zal periodiek worden herzien en naar de laatste inzichten up-to-date worden gemaakt. Dit zal ook in samenhang gaan met de RES. Deze zal elke twee jaar worden

Startnotitie participatietraject TVW

herzien. De transitievisie legt de basis voor 30 jaar transitie naar aardgasloos verwarmen in de daaropvolgende jaren. Daarom is het goed om periodiek te kijken of de voorgenomen plannen nog volstaan of dat voortschrijdend inzicht om aanpassing vraagt.

2 Achtergrond

Leidraad PBL en Technische Economische analyse Wassenaar

Het Rijk ondersteunt gemeenten bij hun afwegingsproces. Een leidraad gaat helpen om de transitievisie Warmte en de uitvoeringsplannen op wijkniveau op te stellen. Daarom bracht het Expertise Centrum Warmte (ECW) in oktober 2019 de Leidraad. Dit is een hulpmiddel voor gemeenten bij het vaststellen van een eigen transitievisie. Deze bestaat uit een technisch-economische analyse op basis van het Vesta MAIS-model van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Dat geeft voor heel Nederland de nationale kosten en eindgebruikerskosten van verschillende (warmte)opties op buurtniveau.

Technische Economische analyse en woonlastenneutraal

De technisch economische analyse is uitgevoerd door CE Delft. Dit traject is in januari 2020 afgerond. CE Delft heeft gekeken welke warmteopties de laagste nationale kosten met zich meebrengen. De nationale kosten zijn de kosten van de gehele keten. Er is niet gekeken naar de verdeling van de kosten. Dit kostenverdeling is een ingewikkeld traject waarin via landelijk beleid en wetgeving, regionale oplossingen en uiteindelijk lokale inpassing op woningniveau helderheid kan worden geschapen. De insteek vanuit het klimaatakkoord is woonlastenneutraal. Dit geldt dus ook voor de door de gemeente op te stellen Transitievisie Warmte.

In deze studie is gerekend met zogenaamde nationale kosten. De nationale kosten zijn de totale kosten van alle maatregelen die nodig zijn om ergens (bijvoorbeeld in een buurt) een strategie uit te voeren, ongeacht wie die kosten betaalt, inclusief de baten van energiebesparing, maar exclusief belastingen, heffingen en subsidies. De reden om nationale kosten te hanteren is dat hiermee een objectief beeld gegeven kan worden van de totale kosten van de energietransitie, zonder vooraf de belangen van één partij (bijvoorbeeld een netbeheerder of woningeigenaar) voorop te stellen.

Voorlopige conclusies Technische Economische Analyse Wassenaar

In de onderstaande tabel zijn de voorlopige conclusies voor de warmteoplossingen per wijk weergegeven. (keuze uit drie oplossingen: 1. gasnet met een hernieuwbaar gas 2. warmtenet of 3.

Startnotitie participatietraject TVW

elektriciteitsnet) Er zijn verschillende scenario's doorgerekend en de resultaten zijn naast de Startanalyse van de Leidraad gelegd. Daarin komen onderstaande oplossingen naar voren als de techniek met de laagste nationale kosten.

Buurtnaam	Type warmteoplossing	Aantal woningen	Corporatiebezet	Conclusie
1. Dorp Wassenaar		1.477	32% Hernieuwbaar gas	Eén oplossing
2. Oud-Clingendaal		373	0% All electric	
3. Verspreide huizen Eikenhorst		21	0% All electric	
4. Verspreide huizen Meijndel		10	0% All electric	
5. Verspreide huizen Duinrell Wassenaarse Slag		187	0% All electric	
6. Duindigt met Groenendaal		98	0% All electric	
7. Rijksdorp met De Pan		136	0% All electric	
8. Klingenbosch		214	0% All electric	
9. Verspreide huizen Raaphorst en in poldergebied		148	0% All electric	
10. Kerkehout		534	62% Hernieuwbaar gas	Isolatie-niveau duidelijk
11. Oostdorp		902	63% Hernieuwbaar gas	
12. Weteringpark		270	50% Hernieuwbaar gas	
13. Groot Deijlroord en Ter Weer		2.335	25% All electric	Nog onduidelijk
14. Drie Papegaaien		384	0% All electric	
15. Oud-Wassenaar		398	0% Hernieuwbaar gas	
16. De Deijl		782	14% Hernieuwbaar gas	
17. Nieuw-Wassenaar		560	0% Warmtenet	
18. De Paauw		551	6% Warmtenet	
19. De Kieviet		556	0% Warmtenet	
20. Zijlwatering en haven		2.195	42% Hernieuwbaar gas	
21. Maaldrift		60	0% Onbekend	

Kijkend vanuit het oogpunt van de laagste nationale kosten, heeft een all-electric-oplossing in ca. 8 buurten de voorkeur. Dit is minder dan 10% van het totaal aantal woningen in Wassenaar. Daarnaast zien we dat de verschillende doorrekeningen in negen buurten op hetzelfde type warmteoplossing uitkomen. In drie buurten komen er verschillende technieken naar voren, maar vragen deze om dezelfde mate van woningisolatie. Dit geeft duidelijkheid aan bewoners over welke aanpassingen zij in hun woning kunnen doen. In de resterende buurten komt er uit de doorrekeningen geen eenduidige warmtetechniek naar voren.

Hiernaast blijkt uit de analyse dat de gemiddelde kosten voor het realiseren van een warmtevoorziening zonder aardgas sterk verschilt binnen de gemeente. In het noordelijke deel van Wassenaar kost dit zo'n € 2.500 per woning per jaar, terwijl dit in andere buurten in het zuiden van Wassenaar op kan lopen tot € 4.000-6.000 per woning per jaar. Ter referentie: de huidige kosten van het energiesysteem liggen gemiddeld rond de € 1.500 per woning per jaar. Dit grote verschil in kosten zou verklaard kunnen worden doordat in de gemeente Wassenaar verschillende buurten zijn met oudere bebouwing. Het aardgasvrij maken van deze gebouwen en monumenten zorgt voor hogere kosten, waardoor het lastiger kan zijn in deze buurten over te schakelen op een alternatieve warmtevoorziening.

Uit de warmteanalyse komen twee gebieden naar voren waar warmtenetten een optie met lagere nationale kosten zouden kunnen zijn: een warmtenet op midden-temperatuur in Wassenaar-Noord, en een warmtenet op hoge temperatuur in het zuidelijke deel van de gemeente. Echter is er in Wassenaar-Noord geen (rest)warmtebron aanwezig. Hiernaast kan het een uitdaging zijn om een partij te vinden die de investering in een warmtenet wil maken. In het zuidelijke deel van Wassenaar zijn er wegens de hoge kosten voor het aanleggen van warmtenetten vragen of er in de praktijk een partij gevonden kan worden die geïnteresseerd is om een warmtenet te ontwikkelen.

3 Participatietraject

Doel

1. Het doel van dit traject is om met brede steun van de bewoners en stakeholders tot een gedegen en goed afgewogen proces tot (een) aardgasvrije optie(s) per wijk te komen.
2. Per wijk zal beschreven worden wat de aardgasvrije optie voorkeur is en op welke termijn deze wijk aardgasvrij gemaakt zal worden.
3. Indien een wijk een tijdspad heeft waarin het warmtealternatief voor 2030 gereed is, dan zal hiervoor tevens een uitvoeringsplan worden opgesteld.

Startnotitie participatietraject TVW

Vanuit het perspectief van bewoners en eigenaren is de warmtetransitie een zeer belangrijk onderwerp. Je komt immers achter de voordeur van de bewoner. Tevens zijn er nu ook al initiatieven vanuit bewoners of bewoners die zich aan het oriënteren zijn. Het kan bijvoorbeeld het geval zijn dat nu de gasketel vervangen moet worden. Wat ga ik dan nu als bewoner doen, weer een aardgasketel kopen of ga ik voor een alternatief?

Er zullen derhalve twee belangrijke vragen zullen beantwoord moeten gaan worden in het participatietraject. 1) Hoe gaan we de bewoners betrekken bij de transitievisie warmte om tot een gedegen en goed afgewogen aardgasvrije optie per wijk te komen. 2) en hoe gaat de gemeente reageren op de vragen die de betrokken bewoners onmiddellijk zullen stellen, zodra de transitievisie warmte is vastgesteld. Het gaat om vragen als 'waarom nu onze wijk' 'wat gaat er in mijn woning veranderen?', 'wat gaat het kosten?', 'wie gaat dat betalen?', 'hoe gaat de gemeente dit organiseren?', 'wat gebeurt er met mensen die dit niet kunnen betalen?', 'moet je meedoen als je van plan bent te verhuizen?

In deze startnotitie wordt een plan gepresenteerd die op beide vragen antwoord gaan geven middels een participatietraject.

Vertrekpunt

Om het plan van aanpak vorm te geven wordt gekeken vanuit de doelstelling, de beschikbare gegevens en de consultatierondes die uitgevoerd zijn voorafgaand aan het opstellen van de startnotitie:

- Input stakeholders. Dit zijn de woningbouwverenigingen, bewonersvertegenwoordiging vanuit de Klimaattafel, netwerkbeheerder en een procesondersteuner vanuit de provincie Zuid Holland.
- Technische economische analyse CE Delft
- Startanalyse en updates PBL

Uitvoering en acties

Bewonersparticipatie

Het doel van de participatie is om voor elke buurt volgens CBS indeling (of een logisch cluster van woningen/ buurten die op basis van woonkenmerken gelijkend zijn) een breed gedragen visie vanuit de stakeholders en bewoners te ontwikkelen over welk aardgasloos warmtealternatief in aanmerking komt en op welk termijn.

De aanpak wordt beredeneerd vanuit deze kaders:

- Een bewonerspanel die namens alle buurten input zal leveren. Deze bestaat uit een representatieve afspiegeling van de Wassenaarse buurten. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat er ca. 50 huishoudens uitgekozen worden voor deelname aan het participatietraject. Hierdoor zal de participatie uitgevoerd worden door een representatieve dwarsdoorsnede van de samenleving.
- Informatievoorziening over alle bestaande kennis, rapportages, Q&A van de warmtetransitie zal gedeeld worden met het bewonerspanel.
- Bijeenkomsten via zogenaamde sprintsessies.
- Eerste bijeenkomst:
 - Uitleg over de warmtetransitie en mogelijke vormen van alternatieven.
 - Vragen die opkomen onder de bewoners.
 - Onder bewoners groepen maken op basis van aardgasloze techniek die verder uitgezocht gaat worden door deze groep mensen. Er worden maximaal vijf bewonersgroepen gemaakt die elk een techniek verder gaan uitdiepen. De bewonersgroepen krijgen een vragenlijst mee die minimaal beantwoord moeten worden en een suggestielijst waar informatie gezocht kan worden.
- Tweede bijeenkomst -> dit zal bestaan uit een sprintsessie met als doel om aan het einde van de bijeenkomst in concept per wijk (of gemotiveerd met een andere logische indeling van woningen) een warmtevisie bepaald wordt.
 - Presentatie van bewonersgroepen over opgehaalde informatie van aardgasvrije warmte-alternatieven
 - Bewoners worden ingedeeld in vooraf-bepaalde discussiegroep o.a. op basis van woonwijk en woningtype.
 - Discussie om te komen tot een concept warmtevisie
- De warmtevisie zal in concept uitgewerkt worden

Startnotitie participatietraject TVW

- Consultatieronde concept. Deze zal actief verspreid worden onder de bewonerspanel en ook vermeld worden op de gemeentelijke website. Daarnaast worden de wijken die reeds bezig zijn met de verduurzaming van hun wijk betrokken. Binnen twee weken kan reactie gegeven worden op dit concept.
- Afronding participatiedeel Transitievisie warmte algemeen.
- (Indien uitkomst algemeen deel hiervoor aanleiding geeft) Derde bijeenkomst onder de kansrijke wijken die in aanmerking komen om aardgasloos gemaakt kunnen worden. Deze bijeenkomst zal verkennend zijn vooruitlopend op de uitwerking van een wijkuitvoeringsplan.

Voor bovenstaande werkzaamheden zal de gemeente een partij betrekken met de juiste kennis en ervaring die deze activiteiten kan uitvoeren.

Indien fysieke bijeenkomsten vanwege de Coronacrisis niet mogelijk zijn zullen alle bijeenkomsten digitaal georganiseerd gaan worden. Indien blijkt dat de bijeenkomsten digitaal via een andere methode vormgegeven kan worden bijvoorbeeld via enquêtes etc. zal er van het plan gemotiveerd van afgeweken worden.

Met elkaar kunnen we ervoor zorgen dat we in de toekomst kunnen wonen zonder aardgas. In Wassenaar willen we met positieve en motiverende communicatie bijdragen aan de transitie naar fossielvrije manieren van verwarmen en koken. Dit vraagt om eenduidige en duidelijke informatie en handelingsperspectieven. We sluiten zo veel mogelijk aan op de (informatie)behoeften van de inwoners en bij bestaande bewonersinitiatieven. Daarom werken we voor het participatietraject samen met alle betrokken partijen. Hierin delen we kennis, ervaringen en expertise en bundelen daadkracht om een breed gedragen Transitievisie Warmte op te kunnen stellen. Doelgroepen worden gedifferentieerd benaderd. Om alle betrokken partijen en hun belangen in beeld te brengen wordt een stakeholdersanalyse uitgevoerd. Ook de mate van participatie zal bepaald worden volgens de participatieladder.

Uitvoering communicatie

De transitievisie warmte is de basis voor een transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving die in een periode van 30 jaar zal worden doorgevoerd. Dit participatietraject naar de totstandkoming van deze visie zal daarom gedegen aangepakt worden. Daarom is betrokkenheid in dit proces erg belangrijk.

Binnen het participatieproces is een communicatieteam actief dat van a tot z gecoördineerd zorgt voor communicatieadvies, content en redactie, monitoring, publiekscommunicatie door middel van actuele Q&A's en aansturing van het klantencontactcentrum.

Op www.wassenaar.nl/LES worden resultaten voor een breed publiek zichtbaar. Met de nog op te zetten nieuwsbrief worden betrokken bewoners op de hoogte gehouden van de werkwijze.

De gemeentelijke aanpak leidt tot een brede informatiecampagne, die door wijken, buurtverenigingen, organisaties, media en breed in de samenleving kan worden versterkt. Zo wordt de communicatielijn geborgd en kunnen inwoners dit vertalen naar eigen doelgroepen en achterbannen. Zo geven we ook ruimte aan anderen om bij te dragen aan de communicatie.

Er zal eerst een communicatietraject plaats vinden voor de gehele transitievisie warmte voor alle buurten. Hieruit volgend zullen mogelijke concrete buurten volgen die in een wijkuitvoeringsplan verder uitgewerkt moeten gaan worden.

Per traject zal er onder andere een Q&A opgesteld worden met vragen zoals: wanneer wordt mijn buurt aardgasvrij, mijn gastketel is kapot, wat nu? Welke maatregelen kan ik nu al doen, etc. De gemeente stelt een projectwebsite (via wassenaar.nl/LES) op met de belangrijkste informatie over de warmtetransitie. Te denken valt naast bovenstaande Q&A aan 1) informatie over aardgasvrije opties, Technische economische analyse per wijk, 3) uitvoeringsplan, etc. De gemeente geeft een digitale Nieuwsbrief uit waar iedereen zich op kan abonneren. Deze informatie wordt verspreid via verschillende kanalen.

Startnotitie participatietraject TVW

Planning uitvoering participatietraject

De streefplanning van het participatietraject ziet er als volgt uit:

Participatie met samenleving over wonen zonder aardgas

